

De route naar een circulaire werkwijze

Concrete stappen voor publieke organisaties

De transitie naar een circulaire economie is een uitdaging die ons allemaal aangaat. In Nederland streven we naar een volledig circulaire economie in 2050, met als tussenstap 50% circulair in 2030. Het efficiënt hergebruiken van grond- en afvalstoffen, het repareren of hergebruiken van producten en materialen, het minimaliseren van het gebruik van nieuwe grondstoffen en het mitigeren van afval staan hierbij centraal. Dit om verdere uitputting van de aarde te voorkomen. Het realiseren van deze doelstellingen vraagt om een omslag in denken en doen. In deze whitepaper leest u wat een circulaire economie precies inhoudt en hoe u stap voor stap met uw organisatie circulaire doelen kunt bereiken. Zo kan ook uw organisatie bijdragen aan een duurzamere toekomst.

Leeswijzer

Deze whitepaper behandelt verschillende aspecten van de circulaire economie. Het eerste hoofdstuk licht toe wat een circulaire economie inhoudt.

In hoofdstuk 2 worden de ontwikkelingen omtrent circulaire economie uiteengezet en wordt beschreven waarom een circulaire economie belangrijk is.

In hoofdstuk 3 leest u hoe u concrete stappen kunt zetten naar een circulaire economie met uw team, afdeling of organisatie.

Hoofdstuk 4 geeft aan de hand van praktijkvoorbeelden toelichting op deze stappen. De paper besluit met een slotwoord en de presentatie van onze contactpersonen.

1. Wat is een circulaire economie?

De noodzaak om onze maatschappij te verduurzamen wordt steeds groter. Als we op hetzelfde niveau gebruik blijven maken van grondstoffen, hebben we in 2050 drie planeten Aarde nodig om aan de gezamenlijke behoefte te voldoen¹. Vanuit duurzaamheidsoogpunt is daarom het creëren van gesloten en lokale materiaalstromen voor waardevolle materialen belangrijker dan ooit. Dit zorgt voor een reductie van afval en een verminderde verontreiniging van onze leefomgeving. De circulaire economie is een economisch systeem dat deze ambities kan waarmaken. Het bevorderen van een circulaire economie draagt namelijk bij aan verschillende thema's²:

- het tegengaan van klimaatverandering
- een schoner milieu en een schonere leefomgeving
- het herstel van biodiversiteit
- een grotere leveringszekerheid van grondstoffen

In 2020 bestond 13% van de gebruikte grondstoffen in de Nederlandse economie uit hergebruikte materialen³. Ten opzichte van 2014 is dit percentage nauwelijks toegenomen. Er is dus nog een lange weg te gaan om het doel te behalen waaraan de EU, en ook Nederland, zich heeft gecommitteerd: een volledig circulaire economie in 2050⁴. Daarom zullen zowel bedrijven als publieke organisaties stappen moeten zetten om dit doel te bereiken. In deze whitepaper wordt toegelicht hoe uw publieke organisatie deze stappen kan vormgeven en welke rol TAUW hierbij kan spelen.

1.1 Lineair en circulair

Circulaire economie is een alomvattende term. Vaak wordt hij gebruikt in combinatie met het begrip lineaire economie. Deze twee begrippen staan lijnrecht tegenover elkaar.

Waar in een lineaire economie grondstoffen worden verwerkt tot een product dat na gebruik gestort of verbrand wordt als afval, worden dezelfde grondstoffen in een circulaire economie zo lang mogelijk in de economische kringloop op hun hoogst mogelijk waarde gehouden (zie *figuur 1*). Een circulaire economie beperkt dus het gebruik van nieuwe grondstoffen en het produceren van afval tot een minimum. Daarnaast wordt ingezet op energiegebruik afkomstig uit hernieuwbare grondstoffen (zie *kader voor definitie*).

Hernieuwbare grondstof: een grondstof uit een bron die wordt geteeld, natuurlijk aangevuld of natuurlijk gereinigd op een menselijke tijdschaal. Een hernieuwbare hulpbron kan worden uitgeput, maar toch oneindig blijven bestaan met goed rentmeesterschap. Denk aan bossen of vruchtbare grond.⁵

Momenteel bevinden we ons in de transitie van een lineaire naar een circulaire economie. Dat betekent in essentie dat we werken aan het efficiënter omgaan met onze grondstoffen en dat we steeds meer hergebruikte materialen toepassen. Daarmee verlichten we de druk op de aarde en kunnen we de transitie naar een CO2-neutrale samenleving maken. Een volledig circulaire economie kent bovendien geen afval: het is een economisch systeem van gesloten kringlopen, waarin grondstoffen, onderdelen en producten hun waarde zo min mogelijk verliezen, de leefomgeving niet wordt verontreinigd en hernieuwbare energiebronnen (windenergie, zonne-energie, waterkrachtenergie, oceanenergie, aardwarmte, biomassa en biobrandstoffen) worden gebruikt. Een transitie van een lineaire naar een circulaire economie vereist dan ook een systeemverandering.

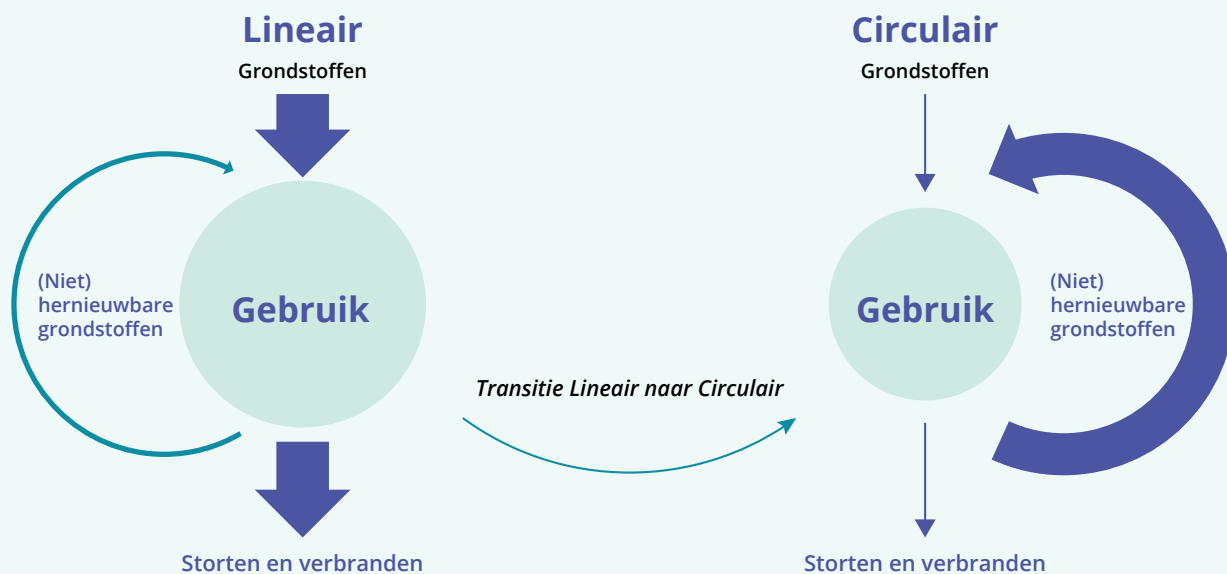
1 IRP. (2019). Global Resources Outlook 2019: *Natural Resources for the Future We Want*.

2 Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. (2023). *Nationaal Programma Circulaire Economie | 2023 - 2030*.

3 Hanemaaijer, A., Kishna, M., Koch, J., Prins, A. G., & Wilting, H. (2021). *Mogelijke Doelen Voor Een Circulaire Economie; Policy Brief*.

4 European Commission. (2020). *A new Circular Economy Action Plan*.

5 5 Platform CB'23. (2020). *Lexicon Circulaire Bouw | Eenduidige termen en definities*.

Figuur 1. Het verschil in grondstofgebruik tussen een lineaire economie en een circulaire economie. De dikte van de pijlen en cirkels duidt op de grootte van de grondstoffenstroom.

1.2 Circulaire ontwerpstrategieën

De circulaire economie is erop gericht om grondstoffen en producten zo lang mogelijk een zo hoog mogelijke waarde te laten behouden. De vuistregel is dat een product een hogere mate van circulariteit heeft wanneer er minder grondstoffen worden gebruikt en wanneer er minder negatieve milieueffecten optreden. Een veelgebruikt model dat dit weergeeft, is de R-ladder. Er zijn verschillende varianten van de R-ladder, maar het principe is voor elke variant hetzelfde. Hoe hoger een maatregel op de R-ladder staat, hoe groter de impact op het bevorderen van een circulaire economie. De circulaire ontwerpstrategieën zijn onderverdeeld in drie categorieën (zie ook figuur 2):

- **Product slimmer gebruiken en maken**
- **Levensduur verlengen van producten en onderdelen**
- **Nuttig toepassen van materialen**

De strategieën voor de categorie *product slimmer gebruiken en maken* richten zich op de ontwerp- en aankoopfase en op welke manier u gebruikmaakt van grondstoffen en producten. Hierbij ligt de nadruk op het verminderen van materiaalgebruik in algemene zin en het voorkomen van gebruik van materialen die aan het einde van de levensduur niet opnieuw inzetbaar zijn of schadelijk kunnen zijn voor het milieu. Tijdens deze fase wordt dan ook goed nagedacht hoe het productgebruik kan worden geïntensiveerd en hoe producten efficiënter kunnen worden vormgegeven. In de categorie *levensduur verlengen van producten en onderdelen* ligt de focus op het verlengen van de levensduur van een product en zijn onderdelen. Gedurende deze fase is het belangrijk dat de grondstoffen en producten (zo lang mogelijk) hun waarde behouden. Ten slotte is het in de categorie *nuttig toepassen van materialen* van belang ervoor te zorgen het product geen waarde verliest bij het bereiken van het einde van zijn levensduur. Daarnaast dient u te voorkomen dat de leefomgeving wordt verontreinigd bij verdere verwerking van het product of de grondstof.

Figuur 2. De R-ladder van circulaire strategieën. De mate van circulariteit neemt toe bij afnemend gebruik van (nieuwe) grondstoffen en reducering van afval. Hoe hoger de maatregel op de R-ladder staat (bovenaan tabel), hoe hoger de mate van circulariteit en milieuwinst.

2. Waarom een circulaire economie?

Waarom moet u als organisatie stappen zetten naar een circulaire werkwijze? In deze paragraaf lichten we toe wat een circulaire economie kan opleveren en wat momenteel de belangrijkste beleidsmatige ontwikkelingen zijn betreffende de circulaire economie in Nederland.

2.1 Wat kan een circulaire economie opleveren?

In de circulaire economie zijn tal van voordelen te behalen voor uw organisatie. Denk bijvoorbeeld aan aanzienlijke energiebesparingen door het efficiënt gebruik van hulpbronnen en materialen. Ook leidt de focus op hergebruik en recycling tot vermindering van gebruik van primaire grondstoffen (zie kader voor definitie), wat een positief effect heeft op de ecologische voetafdruk van uw organisatie. Deze besparingen op materiaalgebruik en energie kunnen daarnaast zorgen voor een kostenbesparende werking binnen uw organisatie.

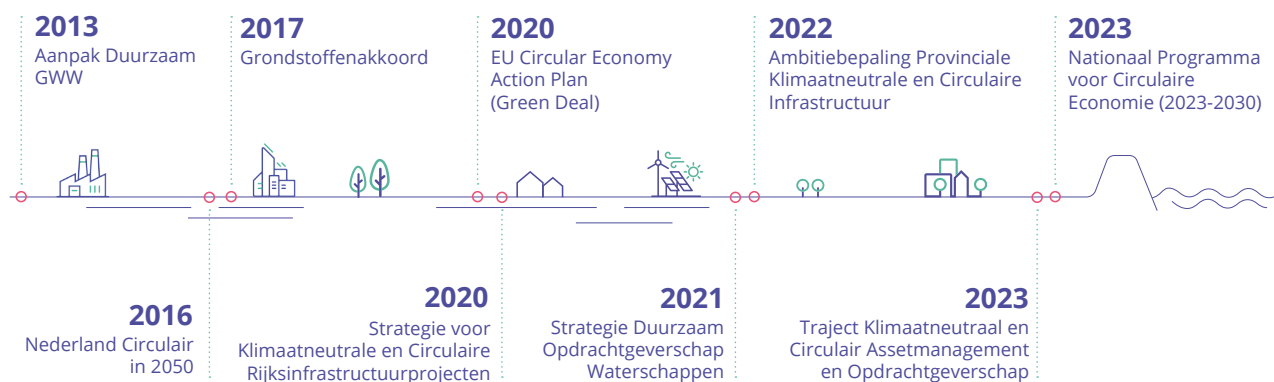
Primaire grondstof: de grondstof is geproduceerd door de aarde en wordt door mensen gebruikt voor de productie van materialen en producten.⁶

Bovendien kan het aan de slag gaan met de circulaire economie een positieve cultuuromslag in uw organisatie bewerkstelligen. Een circulaire werkwijze stimuleert medewerkers om nieuwe oplossingen te vinden, te werken vanuit circulaire ontwerpstrategieën en vernieuwende duurzame materialen toe te passen; een impuls voor creativiteit en innovatie.

Zo realiseert u door duurzaam opdrachtgeverschap de circulaire beleidsopgaven, wat uiteindelijk resulteert in een duurzamere leefomgeving. Deze ontwikkeling is niet alleen positief voor het milieu, maar ook voor de financiële gezondheid en reputatie van uw organisatie.

2.2 Ontwikkelingen, initiatieven, beleid en regelgeving

Trends en ontwikkelingen laten zien dat de transitie naar een circulaire economie in volle gang is. Zo publiceerde de Europese Commissie in 2015 het eerste actieplan met maatregelen voor een circulaire economie, wat heeft geleid tot een brede Europese aanpak. In de afgelopen jaren zijn er bovendien voor verschillende sectoren in de publieke sector initiatieven, beleidstukken en regelgevingen ontstaan. *Figuur 3* biedt een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen voor de publieke sector. Een aanvullende beschrijving vindt u in de bijlage van deze paper.

Figuur 3. Tijdlijn van initiatieven en beleid rond circulaire economie die van toepassing zijn voor verschillende publieke organisaties in Nederland. In de bijlage vindt u een aanvullende beschrijving van deze tijdlijn.

⁶ Platform CB'23. (2020). Lexicon Circulaire Bouw | Eenduidige termen en definities.

3. Hoe maakt u de stap naar een circulaire economie?

In de praktijk merken wij dat het vertalen van beleid naar een praktische uitvoering niet altijd gemakkelijk is. Circulair werken vraagt om een andere manier van denken en moet integraal onderdeel zijn van het (ontwerp) proces. De circulaire transitie vraagt om verandering in uw organisatie en de keten waarbinnen wordt geopereerd. Om handvatten te bieden voor deze transitie hebben we een vijfstappenplan ontwikkeld voor publieke organisaties (zie *figuur 4*). Deze stappen kunnen als leidraad dienen om tot een specifiek plan en uitvoering voor uw organisatie te komen. In theorie kunt u de stappen van begin tot eind doorlopen. In praktijk komt het echter vaak voor dat het beginpunt en de volgorde van de stappen verschillen per organisatie of project. Kies daarom het startpunt dat uw organisatie het meest in beweging brengt.

Figuur 4: Een vijfstappenplan voor het bereiken van een circulaire werkwijze binnen uw organisatie.

4. Voorbeelden uit de praktijk

In dit hoofdstuk vindt u per stap instrumenten en diensten die TAUW u kan aanbieden ter ondersteuning. De kaders 1 tot en met 6 bevatten korte beschrijvingen van projecten die door TAUW zijn uitgevoerd en als praktijkvoorbeelden dienen per stap naar een circulaire werkwijze.

Stap 1: uitgangspunt

De eerste stap van het proces is het onder de loep nemen van de exacte doelstelling voor uw organisatie. Zoals eerder beschreven, is het thema circulaire economie een breed begrip. Daarom is het belangrijk focus aan te brengen. TAUW biedt ondersteuning in het vaststellen en afbakenen van het uitgangspunt. *Wat betekent circulaire economie voor uw organisatie of project? Waar heeft u de meeste invloed op en waar kunt u impact op maken?* Ook onderzoeken we welke circulaire principes u kunt toepassen en welke oplossingen het meest haalbaar zijn. Het uiteindelijke doel van deze stap is om het uitgangspunt voor uw project of organisatie vast te stellen en aan te scherpen.

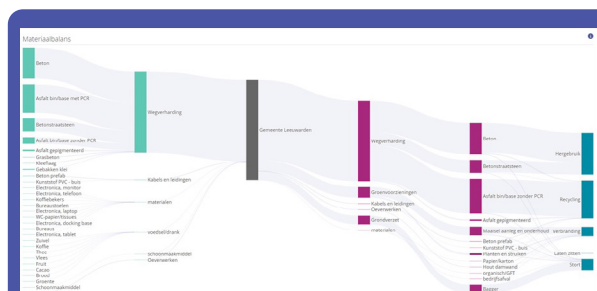
Material Flow Analysis (MFA): de MFA, ook wel stofstroomanalyse genoemd, is een manier om de stromen en voorraden van materialen in een systeem (bijvoorbeeld binnen een regio) te kwantificeren. Deze analyse geeft inzicht in welke materialen door uw gemeente of organisatie stromen en welke voorraden van grondstoffen (zoals beton, hout, staal en dergelijke) er in de openbare ruimte aanwezig zijn.⁷

Material Flow Analysis | MFA | TAUW

Stap 2: inventarisatie

Het inventariseren van de situatie door het uitvoeren van een nulmeting is de tweede stap naar een circulaire organisatie en uitvoering. Waar staat uw organisatie nu? Bij het stellen van deze vraag kan op verschillende aspecten worden gefocust en er zijn ook meerdere manieren om deze vraag te beantwoorden.

Zo kunnen we inventariseren hoe duurzaam werken al verankerd is in werkprocessen en dagelijks handelen, of materiaalstromen inzichtelijk maken door een **materiaalstroomanalyse**, ook wel MFA (zie kader voor definitie) genoemd. Het uiteindelijke doel van deze stap is een goed beeld te vormen van waar uw organisatie nu staat. Dit vormt de basis voor concrete vervolgstappen. TAUW kan helpen bij het uitvoeren van deze analyses, om de nodige inzichten, informatie en data te verzamelen. Ter illustratie vindt u in *kader 1* een project in opdracht van de gemeente Leeuwarden.

Inventarisatie: Material Flow Analysis gemeente Leeuwarden

Bij de gemeente Leeuwarden heeft TAUW een MFA uitgevoerd voor de categorieën openbare ruimte, gebiedsontwikkeling en facilitair. Daarmee is in kaart gebracht hoe de gemeente er voor stond wat betreft materiaalgebruik. Daarnaast zijn er sessies gehouden voor het ontwikkelen van een concreet handelingsperspectief en het creëren van bewustwording en draagvlak. Dit traject heeft de gemeente Leeuwarden geholpen een goede eerste stap te zetten om haar circulaire doelstellingen te behalen.⁷

16-17 Land en Water 10 | TAUW

Kader 1. Inventarisatie: gemeente Leeuwarden

7 Platform CB'23. (2020). Lexicon Circulaire Bouw | *Eenduidige termen en definities*.

Stap 3: strategie bepalen

Na de inventarisatie zult u een strategie moeten bepalen: hoe kunt u circulaire economie binnen uw organisatie implementeren of verbeteren?

De circulaire economie is een opgave die ingebed moet worden in de manier van denken en doen en hier zal iedereen binnen de organisatie aan moeten bijdragen. Ook vraagt ze om nieuwe dingen te leren en bestaande ideeën en werkwijzen die we gewend waren, los te laten. Daarom is het belangrijk aandacht te hebben voor een verandertraject en hiervoor een passende strategie te bepalen. *Waar liggen de prioriteiten en welke hordes moeten daarvoor genomen worden? Welke versnellers en barrières spelen een belangrijke rol bij deze opgave?*

Strategie bepalen: koersdocument provincie Utrecht

In samenwerking met de provincie Utrecht heeft TAUW door middel van interactieve sessies toegewerkt naar een door de organisatie gedragen koers voor verduurzaming van de provinciale infrastructuur.

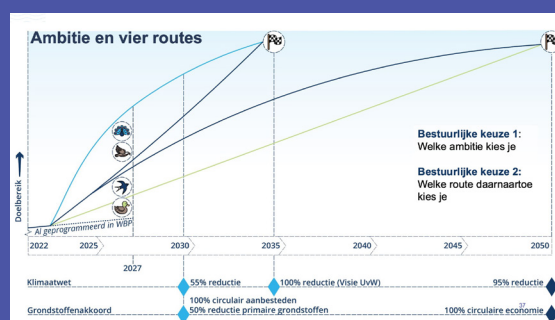
Het koersdocument biedt de projectleiders en assetbeheerders handelingsperspectief en concrete handvatten voor het realiseren van duurzaamheidsdoelen in infrastructurele projecten.

Dit document zet de door de organisatie gedragen koers om te zorgen dat de duurzaamheidsdoelen worden gerealiseerd.

[Koersdocument duurzame infrastructuur provincie Utrecht | TAUW](#)

Kader 2. Strategie bepalen: provincie Utrecht

De uitkomst van deze stap is een plan waarmee voor uw organisatie duidelijk is hoe u de circulaire economie verder kunt brengen. TAUW kan u helpen bij het ontwikkelen van verschillende scenario's voor uw circulaire strategie. Het vastleggen van uw strategie kan in de door uw organisatie gewenste vorm, zoals een koersdocument, meerjarenplan, actieplan of routekaart. In *kader 2 en kader 3* leest u voorbeelden van projecten in opdracht van de provincie Utrecht en Waterschap Rijn en IJssel.

Strategie bepalen: praktijkvoorbeeld Waterschap Rijn en IJssel

In opdracht van Waterschap Rijn en IJssel stelde TAUW een visie en strategie op omtrent broeikasgasemissies en circulaire economie. Doel van het project: het komen tot een ambtelijk en bestuurlijk gedragen visie en strategie op de onderwerpen broeikasgasemissie en circulaire economie.

Door middel van een participatief traject met de ambtelijke en bestuurlijke organisatie is onder andere een procesplan opgesteld hoe de organisatie aan de slag kan om haar ambities te behalen. De uiteindelijke rapportage bevat een beschrijving van de huidige situatie en vier mogelijke routes om tot een klimaatneutraal en waterschap te komen die onderdeel is van een circulaire economie. Elk van de vier strategieën is concreet uitgewerkt voor de kortere termijn, met een doorkijk naar 2030 en 2050 (zie bovenstaande illustratie).

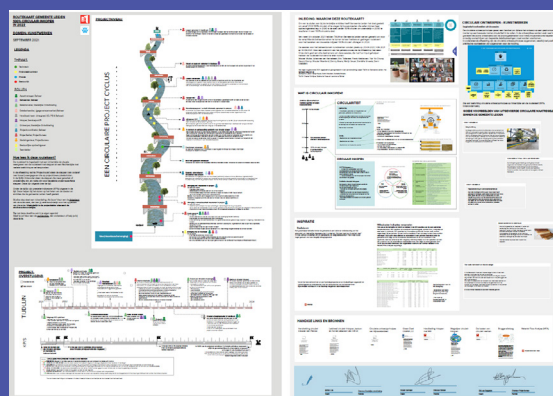
Kader 3. Strategie bepalen: Waterschap Rijn en IJssel

Stap 4: implementatie

Implementatie van de opgestelde strategie vraagt een stapsgewijze aanpak. Deze fase is erop gericht dat werknemers en betrokkenen tot uitvoering moeten overgaan. Hierbij hebben zij hulp, aanmoediging en inhoudelijke begeleiding nodig. De vormen van uitvoering zijn divers en afhankelijk van de doelen die zijn gesteld. Vanuit onze ervaring weten we dat implementatie draait om een combinatie van procesmatige interventies en inhoudelijke ondersteuning. Denk hierbij aan opleidingen, gesprekken met interne opdrachtgevers en projectleiders of het selecteren en realiseren van duurzame voorbeeldprojecten.

Wat kunt u zelf ondernemen om circulariteit praktisch te implementeren? Een aantal tips:

- Formuleer een heldere en gedragen duurzame ambitie; maak ze concreet en onderdeel van de scope.
- Maak tijdens de aanloopfase van een project gebruik van circulaire ontwerpprincipes.
- Bereken de milieu-impact aan de hand van de **milieukostenindicator (MKI)** om circulaire keuzes te maken.
- Bepaal vroegtijdig de inkoopstrategie en **contract- en aanbestedingsvorm** om uw project circulair te maken. Vaak zijn met (kleine) aanpassingen in de inkoopstrategie grote duurzaamheidsvoordelen te behalen en kan dit ook voordelen opleveren in capaciteit of kosten. Bijvoorbeeld door programmatisch inkopen en/of het verlengen van de looptijd, waardoor de grondstofstromenbalans beter kan worden geregeld.

Implementatie: routekaart gemeente Leiden

Er zijn verschillende mogelijkheden om een strategie te bepalen die moet leiden tot een circulaire uitvoering van uw organisatie. Het gebruikmaken van een routekaart is daarbij een mogelijkheid.

Een routekaart geeft weer welke procesmatige en generieke stappen gezet moeten worden en hoe u deze vertaalt naar projectniveau. Dit zorgt, naast het maken van onderlinge afspraken, voor betrokkenheid en draagvlak binnen uw organisatie. TAUW heeft door integrale werksessies de gemeente Leiden geholpen routekaarten op te stellen voor vijf beheerdomeinen. Dit heeft ervoor gezorgd dat de gemeente grote stappen kan zetten richting circulair inkopen voor haar eigen bouwprojecten.

[Routekaarten circulaire openbare ruimte gemeente Leiden | TAUW](#)

Kader 4. Implementatie: routekaart gemeente Leiden

Voor de uitvoering van de strategie is geen blauwdruk; het gaat er uiteindelijk om stap voor stap dichterbij een organisatie te komen waar circulair denken en werken onderdeel is van het dagelijks doen en laten. De route en snelheid om naar deze ideale situatie te komen is per organisatie verschillend. Uiteindelijk is het doen en aan de slag gaan de belangrijkste component van deze stap.

Implementatie: duurzaam opdrachtgeverschap en duurzaam GWW Waterschap Hollandse Delta

Met een coördinerende rol voor de implementatie van de strategie duurzaam opdrachtgeverschap binnen Waterschap Hollandse Delta (WSHD) ondersteunde TAUW de organisatie bij de transitie naar een duurzame toekomst. Hierbij waren de activiteiten gericht op het verbinden van interne en externe stakeholders en het aanjagen en realiseren van de (verdere) verduurzamingslag. Het verbinden en activeren gebeurde in nauwe samenwerking met de medewerkers van WSHD gedurende sessies en trainingen. Het uiteindelijke product was de ontwikkeling van kerntaakwebben. Dit zijn organisatiespecifieke duurzaamheidswebben, ingevuld voor elk van de vier kerntaken van het waterschap. Deze duurzaamheidswebben geven de betekenis van circulaire economie en duurzaamheid voor het assetmanagementproces van WSHD en de samenhang met de andere duurzame thema's weer. De kerntaakwebben zijn richtinggevend en vormen het startpunt voor projecten en beheeropgaven in het waterschap.

[Implementatie Duurzaam Opdrachtgeverschap en duurzaam werken | TAUW](#)

Kader 5. Implementatie: GWW Waterschap Hollandse Delta

Stap 5: monitoring

Tijdens deze stap gaat u aan de slag met het herhalen van een nulmeting om zicht te krijgen op de voortgang van uw plannen. Op basis van deze monitoring kunt u vorderingen evalueren en doelen aanscherpen. Er zijn verschillende manieren om uw voortgang te monitoren. TAUW heeft de dashboardapplicatie MACE (**Materialen Atlas Circulaire Economie**) ontwikkeld, die bij deze stap ondersteuning kan bieden.

Monitoring: Materialen Atlas Circulaire Economie (MACE)

Materialen Atlas Circulaire Economie (MACE) is een online dashboard waarmee u op een eenvoudige manier de voortuitgang van circulaire prestaties van uw organisatie kan volgen. MACE is een krachtig hulpmiddel voor organisaties die hun materiaalgebruik en -verbruik in kaart willen brengen en hun duurzaamheidsprestaties willen verbeteren. De applicatie geeft inzicht in de impact van materialen en heeft de mogelijkheid om verschillende jaren of sectoren met elkaar te vergelijken. MACE is ontworpen om de materiaalstromen binnen een systeem te helpen analyseren en kwantificeren, en om de materiaalstromen zelf te begrijpen en visualiseren. Van de winning van grondstoffen tot de uiteindelijke verwijdering van afval, MACE helpt de hoeveelheden en stroming van materialen door een proces of systeem overzichtelijk te maken. Met behulp van een Sankey-diagram en staafdiagrammen kunt u eenvoudig zien welke materialen worden gebruikt, hergebruikt of gerecycled.

[MACE - Materialenatlas Circulaire Economie | TAUW](#)

Kader 6. Monitoring: Materialen Atlas Circulaire Economie (MACE)

5. Slotwoord

Het realiseren van de transitie naar een circulaire economie vereist dat we buiten onze technisch-inhoudelijke comfortzone treden, ons kwetsbaar opstellen en moedige keuzes maken. Het startpunt voor deze verandering is niet vastgelegd en verschilt per organisatie. Het uitrollen en implementeren van een circulariteitsstrategie vraagt om een omslag in ons denken en handelen. Deze verandering vindt stapsgewijs plaats en kan worden gezien als een reeks kantelpunten.

Het is belangrijk om te erkennen dat verandering spannend kan zijn en soms tot een breekpunt kan leiden. Echter, het is mogelijk om een breekpunt om te zetten in een kantelpunt door persoonlijk leiderschap, gezamenlijk vertrouwen in een goed proces en een andere manier van samenwerken.

Dit vereist het omarmen van onzekerheid en het vinden van zekerheid in een goed proces. Het is ook belangrijk om opdrachten niet zomaar over te dragen, maar om ze via een warme overdracht en samenwerking met elkaar te organiseren. Vertrouwen geven en met elkaar in gesprek blijven zijn essentieel voor een succesvolle transitie naar een circulaire economie.

TAUW kan met haar specialisten op het gebied van duurzaamheid en circulaire economie een ondersteunende en adviserende rol spelen bij het concretiseren en vormgeven van deze transitie voor uw publieke organisatie.

Ontdek hoe TAUW u kan helpen bij uw transitie naar een circulaire economie

Bij TAUW is het werken aan een circulaire economie een dagelijkse praktijk. Onze experts denken graag met u mee over uw vraagstukken op het gebied van circulariteit, zodat we samen de transitie naar een duurzame toekomst kunnen versnellen. Wilt u meer informatie of heeft u vragen? Neem gerust contact op met een van onze adviseurs.

Sanne de Groot

Senior Adviseur Circulaire Economie

sanne.degroot@tauw.com

+31 655 255 870

Chantal Schrijver

Senior Adviseur Circulaire Economie

chantal.schrijver@tauw.com

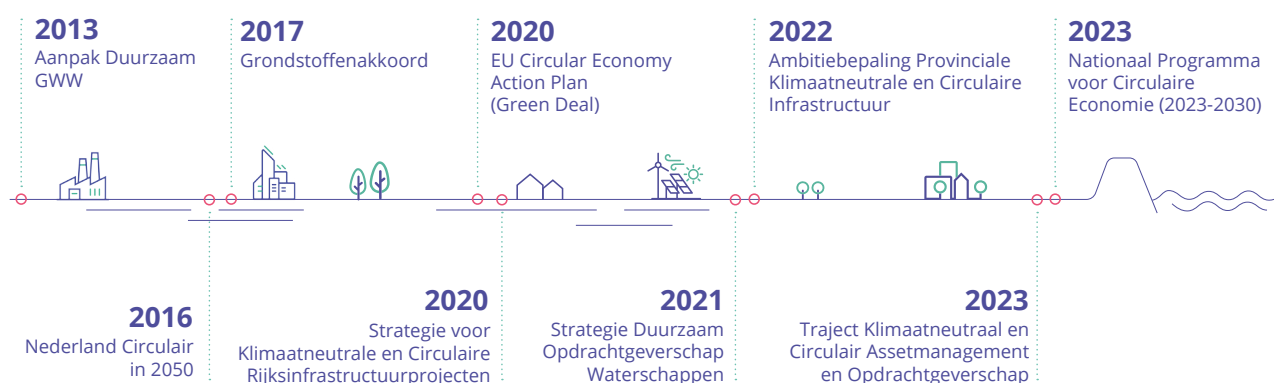

+31 621 104 776

Bijlage

Aanvullende beschrijving initiatieven, beleid en regelgeving omtrent de circulaire economie

In deze bijlage worden de mijlpalen uit figuur 3 nader toegelicht. Deze mijlpalen zijn belangrijk voor alle of specifieke organisaties binnen de publieke sector en kunnen richting geven voor het uitzetten van een circulaire koers binnen uw organisatie.

Figuur 3. Tijdlijn van initiatieven en beleid rond circulaire economie die van toepassing zijn voor verschillende publieke organisaties in Nederland

I Rijksbreed programma Nederland Circulair in 2050

In 2016 lanceerde de Nederlandse overheid het Rijksbreed programma Nederland Circulair in 2050⁸. Het programma heeft als doel om in 2050 volledig circulair te zijn, waarbij grondstoffen zo efficiënt mogelijk worden gebruikt en afval tot een minimum wordt beperkt. Het programma beschrijft de stappen die de overheid, bedrijven en maatschappelijke organisaties moeten nemen om deze doelstellingen te bereiken en bevat concrete actiepunten en maatregelen die moeten worden genomen om de overgang naar een circulaire economie te realiseren.

II Grondstoffenakkoord

In 2017 tekenden 180 partijen het Grondstoffenakkoord⁹. Dit is een afspraak tussen de overheid, bedrijven, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen om gezamenlijk de Nederlandse economie te verduurzamen en de overgang naar een circulaire economie te versnellen. Het Grondstoffenakkoord heeft als doel de hoeveelheid afval te verminderen, het hergebruik van grondstoffen te vergroten en de CO₂-uitstoot te reduceren. Door samen te werken en concrete doelstellingen te formuleren, wordt er gestreefd naar een duurzamere toekomst en een vermindering van de impact op het milieu en het klimaat.

⁸ Ministerie van Infrastructuur en Milieu en Ministerie van Economische Zaken. (2016). *Nederland circulair in 2050; Rijksbreed programma Circulaire Economie*.

⁹ Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. (2017). Grondstoffenakkoord; *Intentieovereenkomst om te komen tot transitieagenda's voor de Circulaire Economie*

III Green Deal en Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie

In maart 2020 heeft de Europese Commissie, als onderdeel van de Green Deal, een nieuw actieplan voor een schoner en concurrerender Europa gepubliceerd, waarin nieuwe wetgeving is aangekondigd die onder andere duurzaam ontwerpen en circulariteit in productieprocessen zal gaan stimuleren¹⁰.

Daarnaast zijn er meerdere uitvoeringsprogramma's geschreven door de Nederlandse overheid. Het meest recente is het Nationaal Programma voor Circulaire Economie (NPCE) 2023-2030¹¹. Dit programma beoogt de overgang naar een circulaire economie te versnellen en richt zich op vier pijlers:

- vermindering van grondstoffengebruik;
- substitutie van grondstoffen;
- levensduurverlenging;
- hoogwaardige verwerking.

Voor overheden betekent dit dat zij moeten zorgen voor meer circulariteit in hun inkoopbeleid en moeten bijdragen aan de ontwikkeling van circulaire ketens. Dit kan bijvoorbeeld door het voorkomen van onnodig grondstofverbruik, het stimuleren van de terugwinning van grondstoffen en het bevorderen van hergebruik van producten. Uiteindelijk hebben overheden de concrete taak om het gebruik van primaire grondstoffen met 50% teruggebracht te hebben in 2030. Daarnaast is de nationale ambitie om in 2050 een volledige circulaire economie te hebben.

IV Strategie Klimaatneutrale en Circulaire Infrastructuurprojecten (KCI) en Aanpak Duurzaam GWW

Voor infrastructurele projecten vanuit het Rijk zijn specifieke ambities vastgesteld. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) heeft als doel om uiterlijk in 2030 volledig klimaatneutraal en circulair te werken. Dit programma staat ook wel bekend als de strategie voor Klimaatneutrale en Circulaire Rijksinfrastructuurprojecten, ofwel 'KCI'¹². Het programma heeft als doel om de CO₂-uitstoot die verbonden is aan IenW-infrastructuurprojecten in de komende jaren te verminderen en circulair werken te bevorderen. Om deze ambities te bereiken, wordt onderscheid gemaakt in acht verschillende transitiepaden en worden instrumenten ingezet zoals inkoopstrategieën, afspraken met de markt en het sturen op duurzaamheid in de opdrachtverlening. Naast de landelijke doelstellingen, scharen de provincies zich achter het doel om zoveel mogelijk klimaatneutraal en circulair te werken in 2030. Dit is omschreven in de Ambitiebepaling Provinciale Klimaatneutrale en Circulaire Infrastructuur (PKCI)¹³.

Binnen de infrastructurele projecten is het aandeel van projecten in de Grond-, Weg- en Waterbouw (GWW) aanzienlijk. De Handreiking Aanpak Duurzaam GWW¹⁴ is een werkwijze om duurzaamheid binnen een GWW-project (van aanbesteden tot het uitvoeren van projecten) te koppelen aan de doelen van een organisatie.

10 Europese Commissie. (2021). *Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's; Samen zorgen voor betere regelgeving*.

11 Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. (2023). *Nationaal Programma Circulaire Economie | 2023 - 2030*.

12 Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. (2020). *Naar klimaatneutrale en circulaire rijksinfrastructuurprojecten Ministerie van infrastructuur en Waterstaat*.

13 Interprovinciaal Overleg. (2022). *Ambitiebepaling Provinciale Klimaatneutrale en Circulaire Infrastructuur (PKCI)*.

14 SBRCurnet. (2017). Kennispaper: Haal eenvoudig het beste uit de Duurzame Bouw | *Handleiding voor publieke opdrachtgevers*.

V Strategie Duurzaam Opdrachtgeverschap Waterschappen en Klimaatneutraal Circulair Assetmanagement en Opdrachtgeverschap (KCAO)

De waterschappen hebben in 2021 besloten om gezamenlijk duurzaam opdrachtgeverschap te bevorderen en hebben dit vastgelegd in de Strategie Duurzaam Opdrachtgeverschap Waterschappen¹⁵. Deze strategie beschrijft hoe de waterschappen hun duurzame ambities omzetten naar hun opdrachten aan de markt en draagt bij aan de doelstelling om op termijn klimaatneutraal en circulair te werken. Een ander initiatief dat in lijn is met deze strategie is het traject Klimaatneutraal en Circulair Assetmanagement en Opdrachtgeverschap (KCAO)¹⁶ binnen de waterschappen. Het resultaat van het KCAO-traject moet zijn dat de waterschappen weten hoe de aanleg, het beheer en het onderhoud van een waterkering klimaatneutraal en circulair kan worden uitgevoerd.

15 Unie van Waterschappen. (2021). Strategie Duurzaam Opdrachtgeverschap Waterschappen 2021-2030 | *“Opdrachtgeven met ambitie, inkopen met impact.”*

16 Unie van Waterschappen. (2023). Verslag en aanbeveling Werkgroepen Waterkeringen | *Klimaatneutraal en Circulair Assetmanagement en Opdrachtgeverschap (KCAO)*.